

FYLKESMANNEN I
MØRE OG ROMSDAL

Kommunebilde Surnadal kommune

**Eit grunnlagsdokument for dialog mellom Surnadal
kommune og Fylkesmannen i Møre og Romsdal**

23.10.2013

Innhald

Kap. 1 – Innleiing	4
1.1 Innhald/struktur i dokumentet	4
1.2 Kort om Fylkesmannens rolle og funksjon, med søkelys på dialog og samarbeid med kommunane	5
1.3 Forankring i strategiplanen for FMMR og i embetsoppdraget.....	6
1.4 Fylkesmannen sine overordna prioriteringar og satsingar på tvers av fagavdelingane	7
1.5 Kort om Surnadal kommune	9
Kap. 2 – Regional og kommunal samfunnsutvikling - plansamordning	11
2.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	11
2.2 Kommuneplanlegging som politisk og administrativt styringsverktøy.....	12
Kap. 3 – Kommunal- og beredskap	15
3.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	15
3.2 Økonomi og økonomistyring	15
3.3 Samfunnstryggleik og beredskap.....	17
3.4 Interkommunalt samarbeid	19
3.5 Klagesaker etter plan- og bygningslova.....	19
Kap. 4 – Helse og sosial	21
4.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	21
4.3 Pleie og omsorg	22
4.4 Sosialtenesta	23
4.5 Barnevern	24
4.8 Rusfeltet	25
Kap. 5 – Oppvekst og utdanning	26
5.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	26
5.2 Barnehage	26
5.3 Grunnskule.....	29
Kap. 6 - Miljøvern og arealforvaltning	33
6.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	33
6.2 Forvaltning av arealressursane gjennom kommunal arealplanlegging	33
6.3 Naturvern.....	34
6.4 Forureining.....	36
Kap. 7 – Landbruk	38
7.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	38

7.2 Landbruk og bygdeutvikling	39
Kap. 8 - Oppsummering.....	41
8.1 Generelt	41
8.2 Vidare dialog og samarbeid	41

Kap. 1 – Innleiing

- *Om innhald/struktur i dokumentet*
- *Kort om Fylkesmannens rolle og funksjon, med søkelys på dialog og samarbeid med kommunane*
- *Forankring i strategiplanen for FMNR og i embetsoppdraget*
- *Om FM sine overordna prioriteringar og satsingar på tvers av fagavdelingane*

1.1 Innhald/struktur i dokumentet

Kommunebilde for Surnadal vil inngå som eit viktig grunnlag for nærare samarbeid og dialog mellom Fylkesmannen og kommunen. Dokumentet er forankra i Fylkesmannens embetsoppdrag. Målet med dokumentet er at kommunen og Fylkesmannen saman kan ha dialog om ulike utfordringar og korleis ein saman kan kome fram til betre løysingar for innbyggerane i Møre og Romsdal.

Kommunebildet vil saman med kommunestatistikk og andre aktuelle grunnlagsdokument vere eit naturleg utgangspunkt for Fylkesmannens opplegg for samordna kommunebesøk i den aktuelle kommunen. Dokumentet vil bli oppdatert/revidert i samband med dette.

Innhaldsmessig rettar dokumentet søkelys mot følgjande tema:

- Regional og kommunal samfunnsutvikling - plansamordning
- Kommunal og beredskap
- Helse- og sosial
- Oppvekst og utdanning
- Miljøvern og arealforvaltning
- Landbruk

Tema/kapittelinnending avspeglar i hovudsak strukturen i fagavdelingane hos Fylkesmannen. For kvart tema blir presentasjonen bygd opp rundt tre hovudpunkt:

- ***Fylkesmannen sine fokusområde***
 - *omfattar relevante og konkrete forhold for Fylkesmannens kontakt med kommunane i fylket med utgangspunkt i statlege forventningar og politikk*
- ***Fylkesmannen sitt bilde av kommunen***
 - *omfattar ei kort oppsummering av Surnadal kommune sin status i forhold til Fylkesmannens fokusområde og eventuelle andre relevante forhold*
- ***Dialogpunkt***
 - *omfattar forhold der Fylkesmannen ønskjer ein dialog med kommunen*

Som vedlegg til dokumentet er det m.a. tatt med aktuelle lenker til:

- Statistikk
- Tabellar/figurar/kart
- Planar/dokument m.m.

Det er viktig å understreke at kommunebildet frå Fylkesmannen si side ikkje er meint som eit uttømande bilde av kommunen, men at dokumentet rettar søkelyset mot forhold der kommunen har eit handlingsrom eller utviklingspotensial som det er viktig å ha dialog om. Dokumentet reflekterer vårt inntrykk av kommunen på overordna nivå, og er meint å gi ei rask, samla oversikt over ulike utfordringar kommunen står over for. Dei ulike punkta kan elles i ulik grad vere kvalitetssikra, og vil heller ikkje representere ein fasit eller objektivt syn på situasjonen i kommunen.

Oversikt over nye og endra statlege styringssignal retta mot kommunane er tilgjengeleg på Fylkesmannens heimeside <http://www.fylkesmannen.no/More-og-Romsdal/>

Møre og Romsdal fylkeskommune har utarbeidd ein "statistikkpakke" til kvar kommune med tilrettelagt informasjon om utvalte utviklingstrekk for kvar kommune i fylket, og spesielt utvikla med tanke på kommunane sitt planarbeid: <http://mrfylke.no/kommunestatistikk>

Fylkesstatistikk for Møre og Romsdal, RISS og TEMP er andre publikasjonar frå fylkeskommunen som kan vere tenleg som kunnskapsgrunnlag til planarbeidet <http://mrfylke.no/Tenesteomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser>

1.2 Kort om Fylkesmannens rolle og funksjon, med søkelys på dialog og samarbeid med kommunane

Fylkesmannen er Kongen og Regjeringa sin fremste representant i fylket og utfører mange og svært allsidige forvaltningsoppgåver for staten (dei ulike departementa).

Oppgåvene er grovt sett tredelte:

- å setje i verk Regjeringa/Stortinget sin politikk ute i kommunane/fylkeskommunen
- å samordne staten sin politikk/verksemd mot kommunane
- å passe på at innbyggjarane får den rettstryggleiken dei har krav på

Fylkesmannen har både reine fagoppgåver (for fagdepartement /direktorat) og meir generelle/samordna statsoppgåver. Alle oppgåvene er i det vesentlege retta mot kommunane i fylket:

- formidling av statlege styringssignal
- fordeling av statlege tilskotsordningar
- klagesaksbehandling over kommunale og fylkeskommunale vedtak etter div. særlover
- tilsyn etter div. særlover

Fylkesmannen har oppgåver innanfor fleire fag- og forvaltningsområde

- miljø
- landbruk
- oppvekst og utdanning
- helse og sosial

- planlegging og byggesak
- kommunal organisering og tenesteyting

Fylkesmannsinstruksen har meir om oppgåvene til embetet

<http://www.regjeringen.no/nn/dep/fad/dokument/proposisjonar-og-meldingar/Odelstingsproposisjonar/20002001/otprp-nr-84-2000-2001-.html?id=123802>

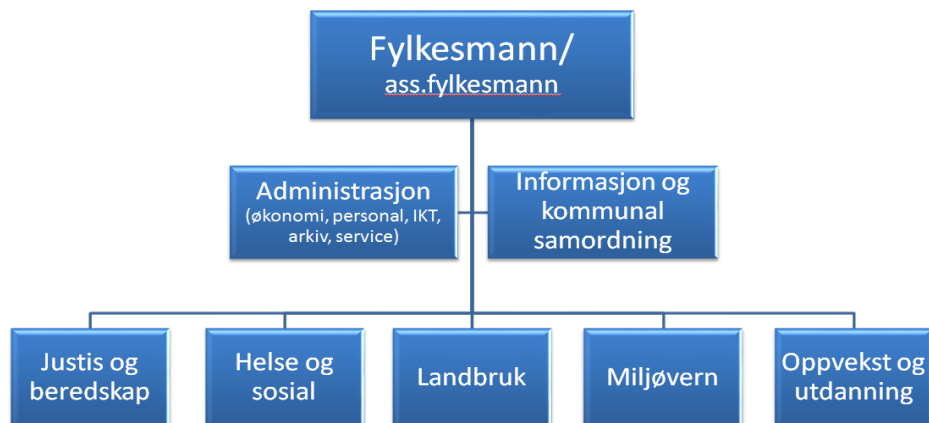
1.3 Forankring i strategiplanen for FMMR og i embetsoppdraget

Lodve Solholm er fylkesmann i Møre og Romsdal frå 01.10.2009. Fylkesmannsembetet i Møre og Romsdal har ca 130 tilsette er lokalisert i Fylkeshuset i Molde. Embetet er organisert i fem fagavdelingar og ei stabseining.

Dei fem fagavdelingane i dag er:

- kommunal- og beredskapsavdelinga
- helse- og sosialavdelinga
- landbruksavdelinga
- miljøvernavdelinga
- oppvekst- og utdanningsavdelinga

Nytt organisasjonskart fra 01.01.2014 Fylkesmannen i Møre og Romsdal

Strategiplan 2012-2016

Fylkesmannen i Møre og Romsdal har vedtatt ein eigen *Strategisk plan 2012 – 2016*; sjå <http://fylkesmannen.no/fagom.aspx?m=59276&amid=3599318>

Strategiplanen er ei felles plattform som viser retning for arbeidet i planperioden. Planen skal ligge til grunn for det daglege arbeidet og verksemdplanar i avdelingane. Strategiplanen kan òg tene som nyttig informasjon til brukarar og samarbeidspartar, og vil vere ei viktig plattform i arbeidet med dei kommunevise kommunebilda.

Strategiplanen tar utgangspunkt i følgjande verdiar og visjonar:

- **Verdiar:** Rettferdig, Kompetent, Open og engasjert
- **Visjon:** Trygg framtid for folk og natur

Planen rettar vidare søkelys mot følgjande tre hovudmål:

- **Setje i verk statleg politikk** – omfattar formidling og iverksetting av statleg politikk og forventningar til kommunane på tvers av alle politikkområde.
- **Samordning** - omfattar samordning av statleg og kommunal forvaltning og medverknad til samarbeid mellom regionale statsetatar og andre regionale aktørar.
- **Rettstryggleik** – omfattar fremjing av rettstryggleik for einskildmenneske og fellesskap, med vekt på likeverd.

Embetsoppgavet er ei oversikt over Fylkesmannens totale oppgåveportefølje fordelt på dei ulike departementa; sjå <http://www.fylkesmannen.no/hovedEnkel.aspx?m=69600>

1.4 Fylkesmannen sine overordna prioriteringar og satsingar på tvers av fagavdelingane

Fylkesmannsinstruksen slår m.a. fast at Fylkesmannen skal:

- medverke til samordning, forenkling og effektivisering av den statlege verksemda i fylket
- arbeide for best muleg samarbeid mellom kommunane, fylkeskommunen og den lokale statsforvaltninga
- bistå statlege etatar med behandlinga av spørsmål som blir tatt opp med kommunane eller fylkeskommunen

Fylkesmannens samordningsansvar gjeld tverrsektoriell samordning av statlege styringssignal retta mot kommunesektoren, og omfattar samordning mellom sektorar og mellom forvaltningsnivå.

Samordningsansvaret gjeld også i forhold til statlege etatar i fylket som er plassert utanfor fylkesmannsembetet, og som har eit oppfølgingsansvar overfor kommunesektoren

Det er ein føresetnad at fylkesmannsembetet i sin kontakt med kommunane opptre samordna, det vil seie at embetet skal framstå som ei samla eining på tvers av fagavdelingane.

Som eit ledd i dette vil det vere behov for ulike typar samordning:

- Gjennom **fagleg samordning** skal Fylkesmannen samordne enkeltsektorar og søke løysingar som kan ligge i skjæringspunktet mellom ulike sektorinteresser
- Gjennom **kommunesamordning** blir styringssignal samordna for å sikre lokalt handlingsrom og samsvar mellom oppgåver og økonomisk rammer

Fylkesmannen sin kommuneretta samordningsaktivitet er forankra i statens overordna mål for styring av kommunesektoren; jf. omgrepa *rammestyring* og *lokal handlefridom*.

Kommunen skal fungere i spenningsfeltet mellom lokalsamfunnets behov for å styre eiga utvikling og statens behov for å implementere nasjonal politikk på lokalt nivå og med lokal medverknad. Kommunen skal altså kunne ivareta både ein sjølvstyrefunksjon og ein forvaltningsfunksjon. Kommunen sine muligheter til å gjere lokale politiske prioriteringar er eit sentralt mål for fylkesmannens samordningsverksemd. Den kommunale handlefridomen skal også sikrast ved at summen av oppgåvene den enkelte kommune blir pålagt ikkje skal overstige ressursane.

Det er særleg viktig at mål og prinsipp for kommuneretta samordning blir lagt til grunn i samband med Fylkesmannens verksemd på følgjande tema-/saksområde – og også i forhold til koplingar mellom desse:

- samordning av enkeltsaker
- kommunal økonomi
- tildeling av skjønstilskot
- medverknad til kommunal planlegging
- kommunale organisasjonsspørsmål
- omstilling i kommunane

1.5 Kort om Surnadal kommune

- Besøksadresse: Bårdhaugvegen 1, 6650 Surnadal
- Postadresse: Bårdhaugvegen 1, 6650 Surnadal
- E-post: post@surnadal.kommune.no
- Telefon: 71 65 58 00
- Kommunens heimeside:
- <http://www.surnadal.kommune.no/artikkel.aspx?MId1=380&AId=1>
 - For meir om kommunale tenester; sjå <http://www.surnadal.kommune.no/artikkel.aspx?MId1=381&AId=2552>
 - For meir om kommunale planar; sjå <http://www.surnadal.kommune.no/artikkel.aspx?MId1=441&AId=73>

Kommunen som samfunn

Surnadal kommune på Nordmøre grensar i nord mot Halså og Hemne, i aust mot Rindal, i sør mot Oppdal, og i sørvest mot Sunndal. Over fjorden i nordvest ligg Tingvoll kommune. Skei er administrasjonssenter i kommunen. Kommunen er kjend for eit aktivt kulturliv og flott natur med variert fjell- og fjordlandskap på overgangen mellom Vestlandet og Trøndelag.

Kommunikasjonsmessig ligg Surnadal midt mellom byane Trondheim, Kristiansund og Molde.

- Frå Trondheim er avstanden 122 km (til Trondheim lufthavn Værnes 157 km).
- Frå Kristiansund er avstanden 87 km (flyplass, Kvernberget), med to alternative ferjestrekningar: Kanestraum-Halså (kortaste veg) og Rykkjem-Kvanne.
- Frå Molde er avstanden 114 km (flyplass, Årø), med to alternative vegar til Surnadal (om Sunndalsøra, ferje Rykkjem-Kvanne eller om KRIFAST, ferje Kanestraum-Halså - den kortaste vegen, men med lengre ferjetid og bompengar).

Surnadal kommune hadde pr. 31.12.2012 5952 innbyggjarar. Kommunen har den siste 10-årsperioden (2002 - 2012) hatt nedgang i folketalet (-4,5 prosent mot +5,2 prosent for fylket samla). For perioden 2011 - 2012 har folketalet vore nær uendra (auke på +0,1 prosent mot 1,1 prosent for fylket samla). Kommunen har negativ innanlands nettoinnflytting, medan talet på nettoinnvandring frå utlandet er svakt positiv. Innvandrarbefolkninga i prosent av det samla folketalet i kommunen utgjer likevel berre 3,5 prosent (mot 7,9 for fylket samla). Fordelinga av befolkninga på aldersgrupper viser at kommunen for gruppa 0 – 19 år ligg om lag på fylkesgjennomsnittet (24,8 mot 25,3 prosent, medan andelen av gruppa 70 år og eldre ligg noko over tala for fylket samla (13,5 mot 11,7). Tal for næringsliv og sysselsetting viser at jord- og skogbruk er viktige næringsvegar i kommunen. Andel sysselsette i desse næringane ligg godt over gjennomsnittstala for fylket samla. Kommunen har elles dagpendlingsavstand til Sunndal, Rindal og Halså. (Kjelde: SSB og Fylkesstatistikk for Møre og Romsdal 2012)

Kommunen har elles som grunnlagsdokument for arbeidet med kommunal planstrategi utarbeidd eit eige grunnlagsdokument som viser viktige utviklingstrekk i Surnadal. Dokumentet teiknar eit bilde av samfunnsutviklinga i Surnadal basert på utdrag av tilgjengeleg statistikk og analysar; sjå <http://www.surnadal.kommune.no/Filnedlasting.aspx?FilId=1456&MId1=0&MId2=&MId3=&Print=1&>

Kommunen som organisasjon

Politisk organisering

Kommunestyret i Surnadal har 27 medlemmer. Mons Otnes frå Arbeidarpartiet er ordførar i inneverande valperiode (2011 – 2015); e-postadresse: mons.otnes@surnadal.kommune.no

Lilly Gunn Nyheim frå Arbeidarpartiet er varaordførar; e-postadresse:

lilly.gunn.nyheim@surnadal.kommune.no

I tillegg til Formannskapet (7 medlemmer) er det etablert fleire politiske nemder, råd og utval. Kommunen har oppretta tre hovudutval; for Teknikk, miljø og næring, Helse og omsorg og Oppvekst. Det er vidare etablert Ungdomsråd, Administrasjonsutval, Arbeidsmiljøutval og Kontrollutval. I tillegg til dette kjem fleire nemnder og underutval.

For ei nærare oversikt; sjå

<http://www.surnadal.kommune.no/artikkel.aspx?MIId1=461&AIId=2630>

Administrativ organisering

Kommunens leiargruppe omfattar rådmann og fire kommunalsjefar. :

Namn	Funksjon	Tlf.	Mobil
Knut Haugen	Rådmann	71655810	91554069
Gunhild Eidsli	Kommunalsjef / ass.rådmann	71655911	97174856
Astrid Mogstad Høivik	Kommunalsjef	71655884	90075905
Inge Skogheim	Kommunalsjef	71655872	93086570
Karin Helen Halle	Kommunalsjef	71655812	41619200

Adminstrasjonen omfattar vidare tre støtteingar i form av *Økonomi, Personal og ompetanse og Informasjon og service*. I tillegg er det 17 einingsleiarar som rapporterer direkte til leiargruppa. For meir om administrativ leiing i kommunen; sjå <http://www.surnadal.kommune.no/artikkel.aspx?MIId1=474&AIId=42>

For meir om kommunal tenesteproduksjon; sjå

<http://www.surnadal.kommune.no/artikkel.aspx?MIId1=381&AIId=2552>

Kap. 2 – Regional og kommunal samfunnsutvikling - plansamordning

- *Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringer på fagområdet*
- *Kommuneplanlegging som politisk og administrativt styringsverktøy*
- *Kort oppsummering på fagområdet med søkelys på vidare oppfølging – aktuelle tiltak*

2.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringer på fagområdet

Med utgangspunkt i viktige regionale og kommunale utviklingstrekk blir søkelyset i det følgjande retta mot kommunen si rolle som samfunnsutviklar og som tenesteleverandør. Kommunal planlegging vil i tråd med dette vere eit viktig utviklings- og styringsverktøy.

Fylkesmannen har fleire roller og oppgåver innan planlegging etter plan- og bygningslova (pbl). Ei viktig oppgåve i planprosessar er å formidle nasjonal politikk innanfor viktige fagområde, der arealpolitikk og miljøvern, landbruk, helse, oppvekst og samfunnstryggleik står sentralt. Fylkesmannen skal sjå til at nasjonale og regionale omsyn blir ivaretatt i planarbeidet, og elles også sikre at kommunale vedtak i plan- og byggesaker er i samsvar med gjeldande lovverk. Vidare har Fylkesmannen ansvar for behandling av klager på kommunale vedtak i plan- og byggesaker etter lova. Fylkesmannen har og rolle som meklar i plansaker der det ligg føre motsegn.

Dei 36 kommunane i Møre og Romsdal viser stor variasjonsbreidde i forhold til demografi og busettingsmønster, næringsliv og økonomi, natur- og ressursgrunnlag, transport og samferdsel; sosiale og kulturelle forhold osv. Fylkeskommunen har eit overordna ansvar for regionalt samarbeid, regional utvikling og regional planlegging i dialog med kommunar og andre offentlege, frivillige og private aktørar. Viktig informasjon om Møre og Romsdal er samla i *Fylkesstatistikk 2012*, og vil kunne inngå som eit viktig arbeidsverktøy for kommunane, næringslivet og andre som har behov for oppdatert statistikk i sitt arbeid; sjå <http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Fylkesstatistikk>

Regional planstrategi 2012 – 2016 gjer nærare greie for viktige utviklingstrekk og hovudutfordringar i fylket, og inneheld oversyn over korleis dei prioriterte planoppgåvene skal følgjast opp vidare; sjå <https://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Regional-planlegging/Regional-planstrategi/Regional-planstrategi-2012-2016>. Eit viktig mål med planstrategiarbeidet er å avklare regionale utfordringar og moglegheiter, samt prioritere viktige område for regional samhandling og planlegging i planperioden. Planstrategien skal også ivareta nasjonale forventningar og prioriteringar. Gjennom dette vil det kunne leggjast til rette eit tettare samarbeid mellom Fylkesmannen, regional statsforvaltning og fylkeskommunen om regional planlegging. Det kan også inngå som eit meir forpliktande styringsverktøy for å sjå utfordringar i fylket på tvers av kommunegrensar, forvaltningsnivå og sektorar. Vidare kan viktige satsingsområde og prioriteringar nedfelt i den regionale planstrategien vere med å opne opp for regionale tilpassingar knytt til Fylkesmannens embetsoppdrag.

Fylkeskommunen skal utarbeide regionale planar for dei spørsmåla som er fastsette i den regionale planstrategien. Regionale planar kan gjelde for heile regionen, delar av regionen eller vere tematiske. Eit planspørsmål som har verknad for fleire kommunar er i utgangspunktet eit aktuelt tema for ein regional plan. Fylkesplanen er arena for samarbeid om langsiktig og strategisk planlegging i regionen. Med *Fylkesplan 2013-2016* <http://mrfylke.no/Tenesteomraade/Plan-og-analyse/Regional-planlegging/Fylkesplan/Fylkesplan-2013-20162> er søkelyset retta mot 4 prioriterte satsingsområde; *Kultur, Kompetanse, Verdiskaping og Samferdsel* - og 6 gjennomgåande perspektiv; *Barn og unge, Folkehelse, Universell utforming, Likestilling og inkludering, Internasjonalisering og Miljø og klima*.

2.2 Kommuneplanlegging som politisk og administrativt styringsverktøy

Den kommunale planlegginga skal etter plan- og bygningslova samordne både den fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklinga. Kommunal planlegging er i lys av dette eit viktig verktøy for utvikling og styring både av kommunen som samfunn og kommunen som organisasjon.

Regional og kommunal planstrategi

Regional og kommunal planstrategi er innført som nye verktøy i plan- og bygningslova (pbl 2008). I samsvar med pbl § 10-1 skal er kommunane pålagt å utarbeide ein kommunal planstrategi i kvar kommunestyreperiode, og seinast eitt år etter konstituering av nytt kommunestyret. Formålet er å klargjere kva planoppgåver kommunen bør starte opp eller vidareføre for å legge til rette for ei ønska utvikling i kommunen. Fylkestinget skal i løpet av den same perioden vedta ein regional planstrategi som skal avklare dei regionale planbehova. Fylkeskommunen bør i samarbeid med kommunane her legge opp til eit opplegg som sikrar samordning. Arbeidet med den kommunale planstrategien vil også kunne rette søkelys mot ei nærare drøfting og avklaring av behovet for interkommunalt samarbeid.

Nasjonale forventningar

Viktige føringar for arbeidet med regional og kommunal planstrategi er forankra i *Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging*, vedtatt av regjeringa 24.06.2011 <http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/veiledninger/2011/nasjonale-forventninger-til-regional-og-.html?id=649923> Forventningsdokumentet omfattar seks hovudtema:

- Klima og energi
- By- og tettstadutvikling
- Samferdsel og infrastruktur
- Verdiskapning og næringsutvikling
- Natur, kulturmiljø og landskap
- Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø

Eit viktig prinsipp i den nye plan- og bygningslova (pbl 2008) er ei sterkare kopling mellom samfunnsdelen og arealdelen i kommuneplanen. Samfunnsdelen vil med utgangspunkt i den kommunale planstrategien gi overordna mål og føringar for utvikling av kommunen som samfunn og organisasjon. Dette dannar utgangspunkt for arealdelen som i neste omgang gir retning og rammer for den vidare fysiske detaljplanlegginga gjennom område- eller detaljregulering.

Kommuneplanen vil også etter behov gi grunnlag for utarbeiding av kommunedelplanar for bestemte område, tema eller verksemdsområde i kommunen. Kommuneplanarbeidet heng også tett saman med andre planprosessar, styringssystem og rapporteringsverktøy i kommunen. Utfordringa for mange kommunar er å utvikle kommuneplansystemet til eit integrert og heilskapleg styringsverktøy for administrative og politiske vurderingar og prioriteringar. Arbeidet med den kommunale planstrategien vil her kunne inngå som eit viktig grep.

Gjennom arbeidet med kommunale planstrategiar ser vi også at kommunane i sterkare grad har retta søkelyset mot ei meir systematisk, tverrsektoriell og langsiktig planleggingstenking. Dette ser vi m.a. i forhold til folkehelse og levekår. Med den nye Folkehelselova og med Samhandlingsreforma har kommunane m.a. fått eit større ansvar knytt til førebyggjande folkehelsearbeid. Folkehelse og levekår vil slik kunne løftast opp og inngå som eit gjennomgåande perspektiv i den kommunale planlegginga.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Kommunal planlegging som verktøy og rammeverk

- Kommuneplansystemet etter plan- og bygningslova
- Nasjonale og regionale føringar
- Kommunal planstrategi
- Kommuneplan med samfunnsdel og arealdel

Aktuelle temaområde for høyringsuttale frå Fylkesmannen i kommunale plansaker

- Planfaglege merknader; prosess og produkt
- Natur- og miljøvern; landskap, friluftsliv, strandsone, viltinteresser, vegetasjon
- Landbruk; jordvern, skogbruk, aktivt landbruk
- Samfunnstryggleik; ROS-analyse
- Barn og unge; Oppvekstmiljø, leikeplassar, trafikkisikring
- Universell utforming; tilrettelegging, inkludering, deltaking
- Folkehelse; levekår, nærmiljø

Fylkesmannen har eit særleg ansvar for at nasjonal politikk blir formidla og følgd opp i behandling av kommunale og regionale planar

- legge auka vekt på rettleiing og tidleg medverknad i planarbeidet
- formidle tidleg og aktivt dei nasjonale forventningane og nasjonal politikk i den regionale og kommunale planlegginga

Motsegn skal om nødvendig brukast for å sikre at kommunane ikkje vedtar planar i strid med nasjonale og regionale interesser og for å få fram gode løysingar.

Fylkesmannen sitt bilde:

- Status for gjeldande overordna planar: Kommuneplan for Surnadal samfunnsdel 2009 – 2021 <http://www.surnadal.kommune.no/Filnedlasting.aspx?Mid1=441&FilId=871> vart vedtatt av kommunestyret i oktober 2009. Kommuneplanens arealdel 2007 - 2018 <http://www.surnadal.kommune.no/Filnedlasting.aspx?Mid1=424&FilId=289> vart sist rullert i 20121.
- Kommunen har utarbeidd kommunal planstrategi for 2012 – 2016 <http://www.surnadal.kommune.no/Filnedlasting.aspx?FilId=1455&Mid1=0&Mid2=&Mid3=&Print=1&> Planstrategien vart vedtatt av kommunestyret i november 2012. Fylkesmannen har ikkje hatt denne på høyring. Som grunnlag til denne er det utarbeidd eit eige grunnlagsdokument; Utviklingstrekk i Surnadal kommune <http://www.surnadal.kommune.no/Filnedlasting.aspx?FilId=1456&Mid1=0&Mid2=&Mid3=&Print=1&>
- Planstrategien tilrår at kommunen skal halde på hovudprioriteringane frå gjeldane kommuneplan. Planstrategien foreslår at både samfunnsdel og arealdel skal reviderast i 2014. Arealdelen skal innehalde kommunedelplanar for Bøfjorden, Bæverfjord, Åsskard, Øvre Surnadal, Stangvik, Kvanne, Todalen og Nedre Surnadal.
- Kommunen har elles utarbeidd ei rekke ulike kommunedelplanar i form av temaplanar, områdeplanar eller sektorplanar; sjå oversikt på <http://www.surnadal.kommune.no/artikkel.aspx?Mid1=441&AId=73>

Dialogpunkt

Fylkesmannen vil vere ein viktig medspelar i kommunale planprosessar. Kommunal planstrategi vil her vere eit nyttig utgangspunkt for vidare dialog og samarbeid rundt kommunale planoppgåver. Dette omfattar m.a. at Fylkesmannen skal

- sikre at nasjonale og regionale mål blir ivaretatt og vere ein pådrivar for at planarbeid innanfor prioriterte tema blir sett i gang
- medverke i planprosessane og delta i regionalt planforum
- prioritere å delta i planarbeidet frå ein tidleg fase og varsle om eventuelle konflikter så tidleg som mulig

- Kommunen har i arbeidet med kommunal planstrategi signalisert oppstart av arbeidet med rulling av kommuneplanen i 2014. Fylkesmannen ønskjer vidare tett dialog om dette.
- Korleis arbeider Rindal kommune med oppfølging av sin planstrategi ?

Kap. 3 – Kommunal- og beredskap

- *Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet*
- *Økonomi og økonomistyring*
- *Samfunnstryggleik og beredskap*
- *Interkommunalt samarbeid*
- *Klagesaker etter plan- og bygningslova*
- *Verjemål*
- *Kort oppsummering på fagområdet med søkelys på vidare oppfølging – aktuelle tiltak*

3.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet

Fylkesmannen er det sentrale samordningsorganet overfor kommunane på regionalt nivå. Fylkesmannen har ansvar for å medverke med kunnskap om bruk av lover og gi rettleiing om generell saksbehandling i kommunane. I Fylkesmannen si formidling av statleg politikk overfor kommunane skal det gjerast nærare greie for om oppgåvene er lovpålagde eller om dei er av rådgivande eller rettleiande karakter. Fylkesmannen har eit særleg ansvar for å orientere om det økonomiske opplegget for kommunesektoren og rettleie kommunane i økonomisk planlegging og forvaltning. Fylkesmannen har også ei viktig oppgåve knytt til lokal omstilling og fornying i kommunesektoren.

3.2 Økonomi og økonomistyring

Fylkesmannen skal gi kommunane råd og rettleiing i økonomiforvaltninga, blant anna i regelverk, inntektssystem og statsbudsjettet.

Fylkesmannen tildeler kvart år skjønnsmidlar for å kompensere forhold som ikkje blir fanga opp i inntektssystemet. Fylkesmannen tildeler også skjønnsmidlar til omstillings- og fornyingsprosjekt.

Fylkesmannen fører kontroll med kommunen sine budsjett, økonomiplan og regnskap, blant anna med omsyn til inn- og utmelding av ROBEK

Fylkesmannen sine fokusområde:

Økonomisk status

- Overskot/Underskot
- Brutto driftsresultat
- Finans og lånegjeld
- Netto driftsresultat og økonomisk buffer

Fylkesmannen sitt bilde:

Overskot/Underskot

- Regnskapet for 2012 viste at Surnadal kommune hadde eit mindreforbruk/overskot på 3,7 millioner.

Driftsresultat

- Surnadal kommune har dei siste åra hatt til dels sterke brutto driftsresultat.

Finans og lånegjeld

- Netto lånegjeld har halde seg stabil dei siste tre åra under 70 pst. I 2012 utgjorde netto lånegjeld 66 pst. Snittet for Norge utan Oslo ligg på 73,2 pst i 2012.
- Surnadal kommune sine renter og avdrag utgjorde 5,5 pst av brutto driftsinntekter i 2012.
- Alle kommunar skal kvar kommunestyreperiode vedta nytt finansreglement og Surnadal har informert om at dette er gjort.
- Finansrapport blir lagt fram i kommunestyret to gonger i året.

Netto driftsresultat og økonomisk buffer

- Det er anbefalt at netto driftsresultat er på minst 3 pst av brutto driftsinntekt over tid for at kommunen si formue skal haldast oppe. Netto driftsresultat er hovedindikatoren for handlingsrommet til kommunen. Dei siste åra har kommunen halde seg godt i overkant av 3 pst og i 2012 var netto driftsresultat 3,6 pst.
- Surnadal kommune har oppsparte midlar på disposisjonsfond og i 2012 utgjorde det 12,6 pst av brutto driftsinntekter.
- Surnadal kommune får inn ca 19,5 mill. kr frå eigedomsskatt kvart år.

Dialogpunkt

- Korleis er den økonomiske utviklinga så langt i 2013?
- Korleis opplever kommunen utviklinga av det økonomiske handlingsrommet i åra framover?

3.3 Samfunnstryggleik og beredskap

Kommunane har eit generelt og grunnleggande ansvar for å ivareta tryggleiken til eigne innbyggjarar og andre som oppheld seg i kommunen. Alle uønska hendingar skjer i ein kommune, og kommunane har ei vesentleg rolle i alt beredskapsarbeid.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Kriser og katastrofar gir lokalsamfunnet utfordringar, og mange oppgåver er lagde til kommunane. Kommunane skal sikre god oversikt over risiko og sårbarheit, vere drivkraft for godt førebyggjande arbeid og ha nødvendig beredskap og handteringsevne. Under kriser og katastrofar skal kommunen iverksette tiltak for å verne innbyggjarane og oppretthalde viktige samfunnsfunksjonar. God kommunal beredskap er ein grunnleggande føresetnad for god nasjonal beredskap.

I 2013 er Fylkesmannen særleg oppteken av at kommunane følgjer opp krava gitt i *Sivilbeskyttelseslova (2010)* og *Forskrift om kommunal beredskapsplikt (2011)*. For kommunar som ikkje har utarbeidd heilskapleg risiko- og sårbarheitsanalyse i samsvar med nye krav, bør dette arbeidet ha høgst prioritet.

Fylkesmannen sitt bilde :

Surnadal kommune si krisehandteringsevne har blitt sett på prøve fleire gonger dei siste åra. Det har vore utfordrande situasjonar med telekommunikasjonsproblem, problem med vassforsyning grunna lite vatn i magasina, problem med vatn og avløp grunna frost, flaumsituasjonar og fleire skredsituasjonar, sist i Todalen der bygda vart isolert då vegen vart stengd.

Det er Fylkesmannen sitt klare inntrykk at Surnadal kommune har handtert dei ekstraordinære situasjonane som har oppstått på ein god måte.

Fylkesmannen har ikkje ført tilsyn med beredskapsarbeidet i kommunen sidan 2007, og vi har derfor ikkje eit presis bilde av status når det gjeld alle styringsdokument, ROS-analysar og beredskapsplanverk. Det vart skrivne tilsynsrapport etter møtet i 2007, og i samandraget vart det slått fast at:

Hovudkonklusjon

- *Surnadal kommune er medviten om ansvaret sitt og har god kunnskap om samfunnstryggleik og beredskap.*
- *I utfordringsdokument til ny kommuneplan (2008-2020) er samfunnstryggleik og beredskap fastsett som eige hovudpunkt.*
- *Kommunen har plan for kommunal kriseleiing.*
- *Kommunen har gjennomført overordna ROS-analyse, men har ikkje rutinar for rullering og oppfølging.*
- *Kriseleiinga er medviten om eiga rolle, eige ansvar og eigne oppgåver i høve til handtering av ei krise. (Også dokumentert gjennom øving i 2005.)*
- *Kommunen viser vilje og evne til å ytterlegare forbetring.*

Mål for vidare arbeid

Etter fylkesmannen si vurdering, bør Surnadal kommune prioritere desse punkta i det vidare arbeidet med samfunnstryggleik og beredskap.

- *Surnadal kommune bør integrere styringa av samfunnstryggleik og beredskap i det ordinære plansystemet – ”langiktig kommuneplan”, økonomiplan, budsjett, handlingsprogram og årsmelding.*
- *Rullering av den overordna ROS-analysen bør ligge til grunn for kommunen sine framtidige prioriteringar innanfor samfunnstryggleik og beredskap. Rulleringa bør gjennomførast som ein del av arbeidet med ny kommuneplan. Risiko knytt til arealbruk bør kartfestast og integrerast i kommuneplanens arealdel.*
- *Kommunen sine beredskapsplanar bør ved neste rullering samordnast betre. Ajourføringsrutinar og -ansvar bør gåast gjennom og harmoniserast. Dei einskilde verksemdene/driftseiningane sitt ansvar og oppgåver innanfor samfunnstryggleik og beredskap bør gå fram av delegasjonsfullmakter og leiaravtalar.*
- *Eigen delplan/eige kapittel for informasjonsberedskap bør inn i plan for kommunal kriseleiing. Beredskapssekretariatet sine oppgåver bør overførast til ”eit forsterka sørvistorg”.*
- *Samansetjing og rollefordeling mellom kriseleiing og beredskapsråd bør evaluerast og kanskje endrast.*
- *Kommunen bør etablere eit heilskapleg øvingsopplegg, med årlege øvingar, men ulikt format frå år til år: Diskusjonsøvingar i samband med møte i kriseleiing og beredskapsråd, deltaking i øvingar i regi av redningsetatane etc.*
- *Kommunen bør fastsetje rutinar (sjekklister e.l.) som dokumenterer at nødvendige risikovurderingar er gjort i plan- og dispensasjonssaker.*

Hovudtrekka i dette bildet står seg framleis.

Dei mest vesentlege og framleis aktuelle punkta frå rettleiingsmøtet i 2009 gjeld strategisk forankring av arbeidet med samfunnstryggleik og beredskap samt rullering av heilskapleg ROS-analyse i medhald av krava i *Sivilbeskyttelseslova (2010)* og *Forskrift om kommunal beredskapsplikt (2011)*.

Dialogpunkt

- Kva er status for arbeidet med heilskapleg ROS analyse i kommunen?

3.4 Interkommunalt samarbeid

Fylkesmannen sine fokusområde:

- Alle kommunane skal ha like føresetnader til å yte gode tenester til innbyggjarane gjennom kompetente og robuste fagmiljø og faste kommunesamarbeidsordningar som òg ivaretar lokaldemokratiet
- Fornyng og utvikling av tenestene med vekt på både lokaldemokrati og kvalitet og effektivitet

Fylkesmannen sitt bilde:

- Gjennom regionrådet ORKidè har 11 kommunar på Nordmøre, fleire interkommunale samarbeid etablert og på gang. ORKidè vart etablert i 1990. IKT, breiband og innkjøp er saker der ORKidè tidleg var i front, og som har betydd mykje for effektivisering av tenesteproduksjonen. Dei tre store bykommunane i vårt fylke har ei viktig rolle som pådrivar i interkommunalt samarbeid.
- Fylkesmannen har saman med KS i Møre og Romsdal gjort en avtale med NIVI analyse AS om kartlegging av alt interkommunalt samarbeid som kommunane i Møre og Romsdal deltek i.
Denne rapporten vil bli framlagt på KS sin haustkonferanse 30. oktober 2013.

Dialogpunkt

- Kva haldning har kommunen til vidareutvikling av interkommunalt samarbeid sett opp i mot behovet for kommunesamanslåingar ?

3.5 Klagesaker etter plan- og bygningslova

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen har ei tid hatt fokus på temaet ulovleg bygging. Dette er eit tema som vi ser får ulik merksemd ute i kommunane. Skal ein oppnå ønska respekt for regelverket, og kommunen si rolle som bygningsstyresmakt, er det viktig å ha høg merksemd på dette temaet. At kommunane har system for å avdekke og reagere på ulovleg bygging er sentralt i tilnærminga er derfor viktig for den allmenne tilliten til byggesaksprosessen.

Fylkesmannen sitt bilde :

Fylkesmannen har hatt 11 klagesaker etter plan- og bygningslova frå Surnadal kommune i tidsrommet 2010 til d.d. Alle desse vedtaka er stadfesta av Fylkesmannen. Desse sakene, saman med den dialogen vi har med kommunen gjennom året, viser at kommunen har god kompetanse på dette området. Det er Fylkesmannen sitt inntrykk at byggesaksbehandlinga etter plan- og bygningslova i Surnadal kommune er god.

Dialogpunkt

- Kva for tilnærming har kommunen til å avdekke og reagere på ulovleg bygging etter plan og bygningsloven

3.6 Vergemål

Ny vergemålslov blei vedtatt 11. mars 2010 og skal ivareta betre rettstryggleik og integritet for personar under vergemål. Lova gir Norge eit nytt regelverk på vergemålsområdet. Den nye vergemålslova vart sett i verk frå 1. juli 2013, saman med tilhøyrande forskrift og tilknytt endringar i andre lover. Etter den nye lova fungerer Fylkesmannen som lokal vergemålsmyndighet.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Kommunen skal levere rekneskap for 2012 og for fyrste halvår 2013.

Kap. 4 – Helse og sosial

- *Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringer på fagområdet*
- *Kommunehelse*
- *Pleie og omsorg*
- *Sosialtenesta*
- *Barnevern*
- *Psykisk helsearbeid*
- *Gjennomføring av helsehjelp med tvang*
- *Rettstryggleik*
- *Rusfeltet*
- *Kort oppsummering på fagområdet med søkelys på vidare oppfølging – aktuelle tiltak*

4.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringer på fagområdet

Fylkesmannen er et forvaltnings- og kompetanseorgan og skal medverke til å gjennomføre nasjonal politikk i helse- og omsorgssektoren regionalt og iverksetting av sektorpolitikken gjennom kommunane. Fylkesmannen skal drive rådgivning mot sentrale myndigheter, kommunane, fylkeskommunane, helseforetaka, frivillige organisasjonar og befolkninga. Dette inneber blant anna å informere, rettleie og gi råd innan helse- og omsorgslovgivinga, sosiallovgivinga og barnevernlovgivinga.

Gjennomføring av samhandlingsreforma vil kreve ekstra merksemd i åra framover. Vidare har Fylkesmannen oppgåver knytt opp mot kvalitetsutvikling og prioritering i helse- og omsorgstenesta. Fylkesmannen har gjennom eiege fullmaktsbrev fullmakt til å forvalte ulike tilskotsordningar.

Fylkesmannen skal, som tilsynsmyndigheit, ha kunnskap om barns oppvekstforhold, befolkningas levekår, helsemessige forhold i befolkninga og behov for barnevernstenester, sosiale tenester i Nav og helse- og omsorgstenester. Fylkesmannen skal vidare kontrollere om tenestene blir utøvd i tråd med krav i barnevernloven, lov om sosiale tenester i Nav, lov om kommunale helse- og omsorgstenester, spesialisthelsetenestelova m.v. og gripe inn overfor verksemdar som utøver sine tenester i strid med lovgivinga. Fylkesmannen skal føre tilsyn med alt helsepersonell og anna personell i kommune- og spesialisthelsejeneste som yter helse- og omsorgstenester.

4.2 Kommunehelse

Fylkesmannens bilde

Helsefremmande og førebyggjande arbeid

Surnadal kommune er med i Samhandlingsreforma i Orkdalsregionen (SIO) og har fått skjønnskott til prosjekt for innføring av Samhandlingsreforma gjennom regionalt samarbeid. Det er mellom anna arbeid med styringssystem for «pasientforløp».

Frisklivssentral

Surnadal kommune var ein av dei første kommunane som etablerte frisklivssentral i vårt fylke (i 2011). Deira modell er eit samarbeid mellom nærings- og helse og omsorgsavdelingane og «Inn på TUNET»-tilbydarar. Modellen vart presentert på nordisk ministerråd i 2012; «Frisklivssentral på garden- ein grøn arena for frisklivstiltak». Det vart godt motteke, og fleire kommunar har vore i Surnadal for å lære korleis dei har organisert arbeidet. Kommunen har fått tilskot til arbeidet frå fleire instansar. Dei vidareutviklar no frisklivssentralen til og å gjelde for barn og ungdom, og tiltak blei starta opp i inneverande skuleår.

Helsestasjonsteneste og helseteneste i skulen

Årsverk i helsestasjon og skulehelseteneste er redusert det siste året. I forhold til talet på barn i kommunen, er tilbodet klart lågare enn gjennomsnitt for fylket og landet (kjelde: Kostra). Fylkesmannen har ikkje hatt klager, eller tilsyn med helsestasjon- og skulehelsetenesta på fleire år, og er ikkje kjent med kvaliteten på områda.

Dialogpunkt

- Korleis sikrar kommunen forsvarleg helsestasjons- og skulehelseteneste til innbyggjarane?

4.3 Pleie og omsorg

Fylkesmannens bilde:

Kommunen har ikkje eigen demensplan, men har Omsorgsplan 2011- 2015, der eit av satsingsområda er God demensomsorg. Kommunen har ikkje demensteam. Det er etablert dagaktivitetstilbod og kommunen planlegg å auke tilbodet i 2013, som eit tiltak i Omsorgsplanen. Kommunen gjennomførte pårørandskule i 2012 i samarbeid med Rindal kommune og Surnadal demensforeining og helselag.

Dialogpunkt

- Korleis vil kommunane sikre nok institusjonsplassar og forsvarleg tilbod til personer med demens?

4.4 Sosialtenesta

Fylkesmannens bilde:

Fylkesmannen har det siste året gitt opplæring i sosialtenestelova i NAV, med tilhøyrande forskrifter og rundskriv, i alt 5 dagar. NAV Surnadal har delteke på alle kursdagane.

Kommunen har felles prosjekt med Rindal og Halså om å utvikle økonomi- og gjeldsrettlegg etter sosialtenestelova § 17.

Kommunen er positivt innstilt til interkommunalt samarbeid om NAV oppgåvene. NAV Surnadal var pilot i etablering av NAV kontor hausten 2007 og vart såleis det første NAV kontoret i Møre og Romsdal.

Dialogpunkt

- Korleis fungerer partnerskapet mellom kommunen og NAV Møre og Romsdal?
- Har kommunen underskrive avtale om føring av «kommunale opplysningar» i det statlege datasystemet Arena?

Barnefattigdom:

Surnadal har fått innvilga tilskott til barnefattigdom i tre år (2010-2013). Målet er å forebygge og redusere sosial eksklusjon blant barn og unge. Prosjektet skal ha fokus på tverrfagleg samarbeid, utvikle betre rutinar for samarbeid og samordning. I tillegg skal dei ha fokus på barn som på grunn av vanskeleg familieøkonomi står i fare for sosial eksklusjon. Dei fekk i 2013 kr. 300 000 til dette prosjektet.

Dialogpunkt:

- Korleis vil kommunen vidareføre denne satsinga etter prosjektperiode, både når det gjeld samhandling og konkrete tiltak for å redusere fattigdom blant barn og unge og dei negative konsekvensane det kan ha vidare?

4.5 Barnevern

Fylkesmannens bilde:

Interkommunalt barnevern:

Surnadal er vertskommune for Rindal og Halså.

Det er ikkje grunn for å ha særleg fokus på barnevernsområdet.

4.6 Psykisk helsearbeid

Fylkesmannens bilde:

Fylkesmannen har ikkje motteke klager, har ikkje hatt tilsyn og kjenner ikkje til spesielle utfordringar på tenesta.

Dialogpunkt

- Korleis er status når det gjeld tenestene innan psykisk helsearbeid?

4.7 Gjennomføring av helsehjelp med tvang ovanfor pasientar som motsett seg (pasient- og brukerrettighetslova kap. 4A)

Fylkesmannens bilde:

Fylkesmannen har fått kopi av 6 vedtak på dette området sidan starten av 2012. Det er grunn til å tru at det er underrapportering på området, med den konsekvens at ulovleg tvang blir utført. I beste fall kan det bety at tvang ikkje blir nytta. Eit sentralt spørsmål er om regelverket i tilstrekkelig grad er kjent og tatt i bruk.

Dialogpunkt

- Korleis sikrar kommunen at regelverket knytt til tvang blir etterlevd?

4.8 Rusfeltet

Fylkesmannens bilde:

Surnadal fekk tilskot til kommunalt rusarbeid 2011. Grunna problem med tilsetting av fagperson og fekk ein ikkje person i stillinga før i 2012. Dei har no ruskonsulent tilsett i kommunen som følgjer opp dei som har eit kjent rusproblem. Ansvar for det kommunale rusarbeidet er fordelt på fleire kommunal etatar i tillegg til NAV. Det vart og søkt om midlar til førebyggjande arbeid, men Fylkesmannen valde å avslå den delen av søknaden på bakgrunn av at kommunen fekk tilskot til både folkehelsekoordinator og barnefattigdom, tiltak vi meiner skal dekkje det førebyggjande området, også på rusfeltet.

Kommunen har ruspolitisk plan og rapporterer eit lavt tal på aktive rusmisbrukarar.

Utfordringa for Surnadal, som for alle kommunane i landet, er å vidareføre tiltak innanfor rusområdet som vart finansiert gjennom tilskotsordninga ut 2012. Kompetanse er og eit utforring for små kommunar.

Halsa kommune har i samarbeid med Surnadal kommune eit prosjekt knytt til samhandlinga om pasientar med samtidig rus og psykisk lidning. Prosjektet er knytt til Halsas interkommunale psykiatriske senter og har fokus på heilskapleg pasientforløp. Dei fekk kr. 800 000,- til prosjektet i juni i år.

Dialogpunkt

- Korleis har kommunen arbeid vidare med kommunalt rusarbeid etter at tilskotsordninga fall bort?
- Kva gjer kommunen i samband med førebyggjande rusarbeidet

Kap. 5 – Oppvekst og utdanning

- *Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet*
- *Barnehage*
- *Grunnskule*
- *Kort oppsummering på fagområdet med søkelys på vidare oppfølging – aktuelle tiltak*

5.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet

Barn og unge har plikt til grunnskuleopplæring, og rett til ei offentleg grunnskuleopplæring. Noreg har tiårig obligatorisk grunnskule som blir finansiert av kommunane. Barna tek til på skulen det året dei fyller 6 år. All ungdom mellom 16 og 19 år har rett til vidaregåande opplæring. Elevane kan velje mellom yrkesførebuande eller studieførebuande program, og opplæringa blir finansiert av fylkeskommunen.

Fylkesmannen skal bidra til at den nasjonale utdanningspolitikken blir følgd opp av fylkeskommunale, kommunale og private skuleeigarar. Vi skal vere ein ressurs og eit serviceorgan for kommunar, fylkeskommunar og andre med oppgåver innanfor opplæring, til dømes private skular, studieforbund og folkehøgskular.

Fylkesmannen skal dessutan bidra til å ivareta rettane og rettsvernet til elevar, føresette, lærlingar og deltakarar i vaksenopplæringa.

5.2 Barnehage

Barnehagen skal vere ei pedagogisk verksemd som gir barn under skulepliktig alder gode tilhøve for utvikling og aktivitet. Alle kommunar har ei lovfesta plikt til å tilby nok barnehageplassar, og kommunane har også ansvar for å finansiere barnehagane.

Fylkesmannen skal medverke til å nå dei nasjonale måla for barnehagepolitikken.

Fylkesmannen skal mellom anna:

- *utføre tilsyn*
- *gi generell informasjon og rettleiing*
- *sikre rettar gjennom behandling av klager og andre enkeltsaker*
- *leggje til rette for og vere pådrivar i arbeidet med å betre kvaliteten*
- *forvalte statlege tilskot*
- *medverke til tverrfagleg samarbeid*

Fylkesmannen sine fokusområde:

Retten til barnehageplass: Fylkesmannen skal følge opp kommunane og sjå til at dei oppfyller retten til barnehageplass.

Rekruttering: Fylkesmannen skal prioritere og iverksette tiltak for auka rekruttering til barnehagelæreryrket gjennom satsinga GLØD.

Likestilling: Fylkesmannen skal bidra med å auke rekrutteringa av menn til barnehagelæreryrket.

Innhaldet i barnehagen og utviklinga av kvalitet i barnehagen: Fylkesmannen skal på fleire området arbeide med tiltak for å auke kvaliteten i barnehagane, mellom anna:

- bidra til vidareføring av satsinga *Vennskap og deltaking - kompetansesatsing for barnehagetilsette* til dømes tiltak for å ta i vare mangfalds- og likestillingsperspektivet
- bidra til implementering av rettleiaren *Barns trivsel – voksnes ansvar* gjennom samarbeid med relevante aktørar
- informere om tiltaka for rettleiing av nyutdanna barnehagelærarar

Økonomisk likeverdig behandling: Prioritere informasjon knytt til kommunane si praktisering av forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlege tilskot til ikkje-kommunale barnehagar

Fylkesmannen sitt bilde:

Retten til barnehageplass:

Ut frå FMs vurdering oppfyller kommunen retten til barnehageplass.

Rekruttering:

Andel styrarar med dispensasjon frå utdanningskravet i Surnadal er 0% mens snittet for Møre og Romsdal er 2,5%.

Andel pedagogiske leiarar med dispensasjon frå utdanningskravet i kommunen ligg på 3,4 % (1 person) mens fylkessnittet ligg på 20,7%.

Surnadal kommune har med andre ord mindre rekrutteringsutfordringar enn dei fleste kommunane i fylket.

Alle tal er frå 2012.

Likestilling:

Andel menn av totalt tilsette personar i barnehagane i Surnadal var i 2012 5,5%, mot 6,3% i hele fylket og 7,5% for landet. Det arbeidde 5 menn i barnehagane i kommunen i 2012.

Tilsvarande for fylket var 291 menn. Altså har også Surnadal utfordringar sett frå eit likestillingsperspektiv.

Innhaldet i barnehagen og utviklinga av kvalitet i barnehagen:

Surnadal kommune har i mange år framstått som aktive på den faglige utviklinga av barnehagane. Mellom anna har Fylkesmannen merka seg at dei var tidleg ute med interkommunalt samarbeid om tilsyn med eigne barnehagar. Kommunen har også hatt aktiv person som har representert regionen på barnehageområdet.

Tilsyn fylkesmannen har hatt på området gav eit godt inntrykk, og med god samanheng mellom kommunale planar og praksis.

Økonomisk likeverdig behandling:

Surnadal har ikkje hatt klager med bakgrunn i ny *Forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlege tilskot til ikkje-kommunale barnehagar*.

Fylkesmannen har såleis ikkje spesifikk informasjon om kommunen si handtering av forskrifta, men reknar med ut frå fråver av klagesaker at praksis er i tråd med forskrifta og med rett regelverksforståing.

Nøkkeltal for barnehageområdet for 2012

Indikatorar	1566 Surnadal	KOSTRA gr. 11	M&R	Landet u/ Oslo
Del av barn 1-5 år med barnehageplass	96	91	93	91
Del av barn i barnehagane som er minoritetsspråklege	2,3	8	8,3	10,1
Del av barn i barnehagar i kommunale barnehagar	82	54	49	51
Del av tilsette med førskolelærerutdanning	39,3	33,2	29,3	33,7
Del av assistentar med fagutdanning eller tilsvarande	52	33	28	29
Del av tilsette i barnehagane som er menn	5,5	5,8	4,5	7,5
Korrigerte brutto driftsutgifter til kommunale barnehagar per korrigert opphaldstime (kr)	56	53	52	52
Kommunale overføringar av driftsmidlar til private barnehagar per korrigert opphaldstime (kr)	44	35	34	37
<i>Styrka tilbod etter barnehagelov(kostra-funksjon 211) og spesialpedagogisk hjelp etter opplæringslov (§ 5-7)</i>				
Andel av barn i barnehagar som får ekstra ressursar til styrka tilbod (f 211)	7,9	13,4	14,3	15,4
Brutto driftsutgifter per barn som får ekstra ressursar etter funksjon 211	560667	71000	63437	62484
Andel barn av barn i barnehagar med spesialpedagogisk hjelp etter oppl. § 5-7	3,4		3,0	
Årstimar hjelp per barn etter § 5-7	232		410	518
Fordeling av timar på (spesial)pedagog/ assistent etter § 5-7	92/8		38/62	56/44

Dialogpunkt

- Status for det interkommunale samarbeidet om kommunen som tilsynsmyndigheit, og andre barnehagefaglege tema.
- Bruk av kompetansemiljø – Høgskulen i Volda - Trondheimsmiljøet

5.3 Grunnskule

Med grunnopplæring meiner vi grunnskule og vidaregåande opplæring. Opplæring på grunnskulenivå er eit kommunalt ansvar, medan fylkeskommunen har ansvar for opplæringa på vidaregåande nivå. I tillegg kan private skuleeigarar tilby grunnopplæring.

Fylkesmannen medverkar til kvalitetsutvikling av grunnopplæringa gjennom rapportering, vurdering og rettleiing. Fylkesmannen utøver dessutan tilsyn, ser til at vedtak er lovlege og handsamar klagesaker knytt til grunnopplæringa.

Fylkesmannen koordinerer avvikling av sentralt gjevne eksamen i vidaregåande opplæring.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Læringsmiljø: Elevane har rett på eit læringsmiljø som fremjar helse trivsel og læring (jf oppl. § 9a-1). Status på området kan indikerast gjennom resultat frå elevundersøkinga for indikatorar relatert til læringsmiljøet.

FM har i perioden frå hausten 2010 og fram til i dag ført tilsyn med kor godt skulane arbeider med skulemiljøet på områda førebygging, individuelt retta arbeid og brukarmedverknad. FM har gjennom prosjektskjønnsmidlar i 2011 og 2012 støtta prosjekt som siktar mot å utvikle skulane sitt systematiske arbeid med temaet.

Ressurssituasjonen: Fylkesmannen følgjer med på utviklinga av ressursbruken i skulen, herunder andel elevar som får spesialundervisning og kor stor andel av ressursane som blir brukt til spesialundervisning kontra ordinær undervisning. Ein auke i bruken av spesialundervisning som medfører reduksjon av ressursar til ordinær undervisning er etter FM si vurdering ei uønskt utvikling. FM har dei siste åra presentert statistikk på området på arenaer med kommunane og sett fokus på utviklinga. FM har gjennom prosjektskjønnsmidlar i 2011, 2012 og 2013 støtta prosjekt som siktar mot å forbetre kommunane, skulane og PPT sitt arbeid med spesialundervisninga.

Tilstandsrapporten og skuleeigar sitt ansvar: Fylkesmannen har fokus på at skuleeigar brukar tilstandsrapporten etter oppl. § 13-10 som grunnlag for drøftingar og når ein skal ta avgjerder på politisk skuleeigarnivå.

Fylkesmannen samarbeider med KS og M&R fylkeskommune om skuleeigarprogrammet «Den gode skuleeigar» som blir gjennomført i 2013 og 2014. Surnadal kommune deltek i programmet.

Vurdering for læring: Overordna målsetting er å legge til rette for at skuleeigar og skular kan vidareutvikle ein vurderingskultur og ein vurderingspraksis som har læring som mål. Dette er ei fireårig satsing som har vart frå hausten 2010. Møre og Romsdal er med i 4. pulje som starta no våren 2013.

Ungdomstrinnssatsingen: På grunnlag av Meld. St. 22 Motivasjon – mestring – Muligheter (Ungdomstrinnsmeldiga), er det frå sentralt hald utarbeidd ein eigen strategi for gjennomføring av satsinga på ungdomstrinnet i fem år framover. Målsettinga er eit meir praktisk, variert, relevant og utfordrande ungdomstrinn som skal auke elevane sin

motivasjon og læring. Regjeringa gjer tre hovudgrep som skal bidra til dette: innføring av valfag, auka fleksibilitet og prioriterte verkemiddel for utvikling av forbetra undervisning i den ordinære opplæringa.

Fylkesmannen sitt bilde:

Læringsmiljøet:

Surnadal kommune samla har hatt lita endring av elevane sine rapporterte forekomst av mobbing dei siste åra.

Ressurssituasjonen:

Surnadal kommune har hatt små endringar i samla læretettleik (uttrykt gjennom gjennomsnittleg gruppestorleik) dei siste 12 åra, slik det går fram av graf med tabell under. Det har likevel vore ein markant auke i bruken av spesialundervisning sidan 2003-04. Frå 5,8 % av elevane med vedtak om spesialundervisning skuleåret 2003/04 til 10,1 % i 2012/13. Skuleåret 2009/10 var talet 10,7%, altså ein liten nedgang siste åra, men framleis ligg kommunen godt over kommunar det er naturleg å samanlikne seg med. Dette har gått på kostnad av lærarressursar til ordinær undervisning. Surnadal kommune har dei siste åra fått projektskjønnsmidlar for å arbeide med denne problematikken og med utgangspunkt i bl.a. vurderingsarbeid.

Vurdering for læring:

Kommunen er saman med kommunane Kristiansund, Averøy, Sunndal, og Tingvoll (*Vurderingsnettverk Nordmøre*) plukka ut til å delta i prosjektet Vurdering for læring. Dette er ein del av pulje 4 i den nasjonale satsinga på å auke kvaliteten på elevvurderinga, som eit verkemiddel til betre læring for elevane. Det er levert ein god og gjennomarbeidd prosjektplan for dette arbeidet, og fylkesmannen ser svært positivt på regionsamarbeidet.

Ungdomstrinnsatsinga:

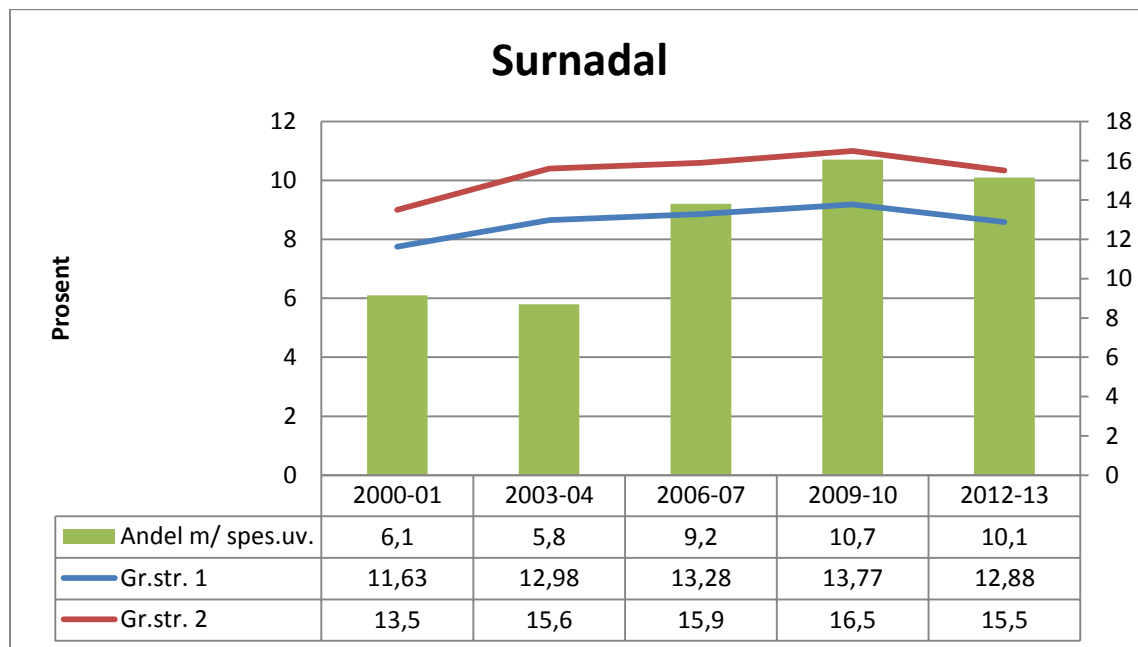
Satsinga er i starten og kommunane har våren 2013 blitt invitert til ei kartlegging av kompetansebehov innanfor dei prioriterte områda. Det vil bli gitt tilbod om støtte til skulebasert kompetanseutvikling til alle ungdomsskulane i landet med oppstart enten hausten 2013, 2014, 2015 eller 2016. Det blir viktig at kommunane, ut frå eigne planar og behov, legg opp ein eigen strategi for satsinga. Det bør der klargjerast om og korleis dei vil utnytte tilboda om støtte frå eit høgskulemiljø, og korleis dei legg opp utviklinga av ungdomstrinnet også utanom perioden på tre semester der dei får ekstern støtte. Surnadal har vore pilotkommune i ungdomstrinnsatsinga, og vil bli oppfølgt av kompetansmiljø ved NTNU.

Elles vil vi nemne at vi har hatt god dialog/samhandling med representantar frå kommunen på opplæringsområdet som også har representert regionen på ein god måte.

Nøkkeltal for grunnskoleområdet for 2012

Indikatorer	1566 Surnadal	KOSTRA- gruppe 11	M&R	Landet u/ Oslo
Elevar per kommunal skule	149	153	164	206
Gjennomsnittleg gruppestorleik, 1.-10.årstrinn	12,9	12,2	13	13,5
Del av elevar i grunnskolen som får spesialundervisning	10,1	10	9,3	8,6
Del av elevar i grunnskolen som får særskilt norskopplæring	1,6	3,9	4,6	5,5
Del av timar til spesialundervisning av lærartimer totalt	18	19	19,2	18
Del av elevar i grunnskolen som får tilbod om skoleskyss	67	35	29	24
Gjennomsnittleg grunnskolepoeng	40	..	40,3	39,9
Del av elevar med direkte overgang frå grunnskole til vidaregåande opplæring	100	98,1	98,1	97,9

Utviklinga av prosentdel elevar med spesialundervisning sett opp mot lærartettleik dei siste tolv åra.

Tilsyn 2009-2012: Tilsyn vår 2009 for å kontrollere om skuleeigar hadde eit forsvarleg system for å organisere elevane i grupper, jf opplæringslova §§ 13-10 andre ledd og 8-2, ikkje påvist avvik. Situasjonsbasert tilsyn i forhold til sakshandsaming i samband med skulestruktursak utan at lovbrøt vart påvist.

Klagesaker 2011-13:

Ingen klager på standpunktkarakterar dei siste tre åra.

Det har ikkje vore klager oversendt til Fylkesmannen på områda spesialundervisning (§5-1), spesialpedagogisk hjelp til førskulebarn (§5-7) eller psykososialt skulemiljø (§9A-3) dei tre siste åra.

Dialogpunkt

- Andel elevar med spesialundervisning, bruk av ressursar til spesialundervisning og utbytte av spesialundervisninga. Effekt av prosjektet « Vurdering» der Fylkesmannen har støtta kommunen med skjønnsmidlar over fleire år.
- Ungdomstrinnsatsinga. Erfaringar som pilotkommune
- Bruk av kompetansmiljø – Høgskulen i Volda – Trondheimsmiljøet

Kap. 6 - Miljøvern og arealforvaltning

- *Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet*
- *Forvaltning av arealressursane gjennom kommunal arealplanlegging*
- *Naturvern*
- *Forureining*
- *Kort oppsummering på fagområdet med søkelys på vidare oppfølging – aktuelle tiltak*

Denne delen omhandlar Fylkesmannen sitt inntrykk av status og utfordringar for kommunen knytt til forvaltning av areal- og naturressursane i kommunen. Dette omfattar også oppgåver knytt til kommunal arealplanlegging etter plan- og bygningslova.

6.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet

Fylkesmannen skal medverke til gjennomføring av den nasjonale miljøvernpolitikken. Arbeidet er forankra i lover, forskrifter og retningslinjer. Miljøverndepartementet og Miljødirektoratet er oppdragsgjevarar i dette arbeidet.

Kommunane står sentralt i miljøvernarbeidet. Rettleiing og oppfølging av kommunane er ei viktig oppgåve for Fylkesmannen. Vi samarbeider også nært med andre statlege styresmakter, fylkeskommunen og frivillige organisasjonar.

Fylkesmannen har ei viktig rolle for å medverke til ei berekraftig utvikling gjennom si oppgåve med å samordne ei rekke samfunnssektorar på regionalt nivå. Fylkesmannen har eit overordna miljøansvar, samtidig med eit eige resultatansvar på forureinings-, naturforvaltnings- og planområdet. For meir informasjon om kommunal saksbehandling innan planlegging, naturforvaltning, forureining m.m.; sjå www.miljokommune.no

6.2 Forvaltning av arealressursane gjennom kommunal arealplanlegging

Fylkesmannen har eit særleg ansvar for at nasjonal politikk blir formidla og følgd opp i behandling av kommunale og regionale planar. Fylkesmannens oppgåver ved regional- og kommunal planlegging er sentrale verkemiddel for å gjennomføre regjeringa sin miljøpolitikk på ei rekke område. Det er lagt opp til ei tett kopling til overordna kommuneplanlegging (jf. nærare omtale av dette i kap. 2.2)

Fylkesmannen sine fokusområde:

- Kommuneplansystemet etter plan- og bygningslova må brukast som eit aktivt styringsverktøy

- Kommunal planstrategi og Kommuneplan (samfunnsdel og arealdel) vil etter dette legge viktige føringar for vidare arbeid med områderegulering og detaljregulering
- På området Natur- og miljøvern vil søkelyset m.a. vere knytt til tema som landskap, friluftsliv, strandsone, viltinteresser, vegetasjon.

Fylkesmannen sitt bilde:

Kommunens arealutfordringar knyter seg m.a. til :

- hyttebygging med høg etterspørsel etter tomter både i fjellet og ved sjøen.
- sentrum - utvikling av kommunesenteret. Fortetting (fleire bustader), offentlege bygg og næringsbygg. Reguleringsplan for Surnadal sentrum under utarbeiding.
- sikre areal til bustadbygging også i bygdesentra utanfor kommunesenteret.
- strandsoneproblematikk. Aukande press på strandsona også i Surnadal, særleg på område som er lett tilgjengeleg for allmenta.
- stor landbrukskommune – utfordringar knytt til omdisponering av landbruksareal

Dialogpunkt

- For kommunen vil det vere ei viktig oppgåve å prioritere arbeidet med rullering av overordna planar (kommuneplan og kommunedelplanar) som grunnlag for ei meir heilskapleg utvikling og styring av fysisk detaljplanlegging gjennom regulerings- og utbyggingsplanar i ulike deler av kommunen. Fylkesmannen vil vere ein viktig medspelar i kommunale planprosessar

6.3 Naturvern

Naturvern har som mål å sikre truga artar og naturtypar, og å ta vare på eit representativt utsnitt av norsk natur for ettertida. Det er Stortinget og regjeringa som legg rammene for dette arbeidet.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Nasjonalparkar, naturreservat og andre verneområde vert oppretta av Kongen i statsråd etter ein prosess, der grunneigarar, kommunar, fylkeskommunar, lokale og sentrale etatar og nærings- og interesseorganisasjonar får høve til å uttale seg. Fylkesmannen har ansvaret for prosessen i fylka, medan Miljødirektoratet har ansvaret for den sentrale prosessen. Heimelen til å opprette nye verneområde ligg i naturmangfaldlov.

Fylkesmannen sitt bilde:

Fylkesmannen har i år starta vi arbeidet med forvaltningsplan for Surna naturreservat. I samband med dette arbeidet har det vore heldt informasjonsmøte for grunneigarar og andre interesserte. Grunneigarane har òg fått tilbod om felles synfaring på sin eigedom innanfor reservatet. Kommunen sin miljøvernrådsgivar har vore aktivt deltakande på både møte og synfaringar.

Arbeidet vi no er i gang med i Surna naturreservat er viktig for å få til ei framtidig god og aktiv forvaltning av området. Samtidig er det viktig å komme i ein konstruktiv dialog med grunneigarane, og ta tak i utfordringar som dei er opptekne av.

Når ein startar ein slik gjennomgang av eit verneområde oppdagar ein gjerne utfordringar som ein ikkje var klar over. Dei to viktigaste utfordringane i Surna naturreservat er attgroing av Gammelelva rundt Sæterøya og utslepp av forureina vatn til Gammelelva frå betongfabrikken på Syltbakken.

Gammelelva i delområde Sæterøya er fleire stader i ferd med å gro heilt att. Attgroing er ein naturleg prosess i slike gamle elveleier, men her er fleire menneskeskapte faktorar med og framskandar prosessen. Dei menneskeskapte endringane som kanskje har hatt størst effekt på Gammelva er at tre av fem bruer har vorte erstatta med fyllingar med røyr gjennom.

At Gammelelva gror att gjer området mindre eigna for våtmarksfugl, i tillegg til at ekrene langsetter elva blir vassjuke. Vidare er Gammelelva eit viktig flaumløp for Surna. Det er derfor fleire grunner til at det er viktig å få opna opp att Gammelelva. Etter ei synfaring med NVE har Fylkesmannen konkludert med at vi ønskjer å restaurere Gammelelva, og vi vil gjerne å ha med oss kommunen på eit samarbeid om dette. Dette er òg noko grunneigarane ønskjer.

Tilhøva for våtmarksfugl blir dårlegare når den opne vassflata blir mindre. At VIBO Entreprenør AS betongverksemd slepper ut forureina vatn i Gammelelva gjer ikkje tilhøva betre. Etter det vi har fått opplyst forgår det spyling av tankane på betongbilar og tømning av skyljevattn inne på anlegget, og dette vatnet går ut i Smedbekken som ender opp i Gammelelva. Det er Fylkesmannen som har myndigheit til å gi eit slikt utsleppsløyve. Det er ikkje søkt om slikt løyve. Om verksemda hadde søkt er det ikkje sannsynleg at ho hadde fått løyve med tanke på resipienten sin sårbarhet og særskilte kvalitetar, i tillegg til at den er innafor eit naturreservat. Hadde det vorte gjeve løyve, ville det ha vorte sett strenge vilkår om reinsing og krav til sedimentering.

Hogst og rydding av kantskog langs Gammelelva har òg vore eit tema på møte og synfaringar. Verneforskrifta opnar opp for tynning og fjerning av vegetasjon som er til hinder for landbruksdrifta. Dette er søknadspliktig, og i samband med forvaltningsplanen vil vi gjere søknadprosedyrane enklare for å sikre at grunneigarane ikkje mister jordbruksareal og fortsatt kan drive eit effektivt landbruk. Samtidig er det viktig at det blir søkt, slik at

forvaltningsmyndigheita kan vere med å styre hogsten. På den måten slepp vi uheldige episodar der det blir hogge vel mykje og nokon blir meld for ulovleg hogst.

Dialogpunkt

- Fylkesmannen set pris på det gode samarbeidet med kommunen i samband med forvaltningsplan for Surna naturreservat.
- Fylkesmannen ønskjer å restaurere Gammelelva, og vi vil gjerne å ha med oss kommunen på eit samarbeid om dette. Dette er òg noko grunneigarane ønskjer. Utfordringa kommunen har med å få til gode framtidsretta løysingar ved bruk av Plan- og bygningslova.

6.4 Forureining

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen er forureiningsstyresmakt for

- *landbasert industri, med unntak av dei verksemdene som Miljødirektoratet er forureiningsstyresmakt for*
- *alle avfallsanlegg, med unntak av behandlingsanlegg for farlig avfall og anlegg for opphogging av utrangerte offshoreinstallasjonar. Fylkesmannen skal også hente inn avfallsplanar frå hamner og drive tilsyn med dei*
- *lokalitetar med forureina grunn som kan knytast til verksemdar og bransjar som er omfatta av delegerte saksområde.*
- *utslepp av kommunalt avløpsvatn frå større tettbebyggelse*

Fylkesmannen kan gi løyve til verksemd som fører til forureining. Når Fylkesmannen gir slike løyve, må verksemda sikre tiltak for å minske ulempa for miljøet og andre.

Fylkesmannen sitt bilde:

Avløp:

- Kommunen har ei rekke roller innan avløp, både som anleggseiar, forureinar og styresmakt. God kontroll med avløpsvatn er viktig for å hindre sjukdomsspreiing og overgjødsling. Avløpskontroll er i tillegg med på å sikre godt drikkevann, unngå forureining av jordvatningsanlegg, og gi gode moglegheiter for rekreasjon som fiske og bading. Det er viktig med oppdaterte kommunale avløpsplanar, som òg inkluderer behandling av overvatn.

- For verksemdar der Fylkesmannen er *forureiningsstyresmakt* er det viktig med god dialog mellom Fylkesmannen og kommunen i samband med påslepp av prosessvatn til kommunalt avløpsanlegg.

Forureina grunn:

- Kommunen er forureiningsstyremakt når det gjeld opprydding i forureina grunn i samband med bygge- og gravearbeid, jf. kapittel 2 i *Forurensningsforskrifta*. Kommunen skal legge inn data frå bygge- og gravesaker i databasen *Grunnforurensning*. Fylkesmannen skal gi rettleiing og vere ein pådrivar for at kommunen rapporterer i databasen.
- Mistanke om forureina grunn må hensyntakast ved behov for terrenginngrep i grunnen. Eit terrenginngrep i forureina grunn aukar risikoen for at menneske blir eksponert for forureining. Inngrepet aukar òg risikoen for at ureininga spreier seg i miljøet. Dersom det ikkje vert rydda i forureininga før det vert bygd og fylt ut på ei tomt, kan det vere mykje vanskelegare å rydde opp på tomta seinare.

Kap. 7 – Landbruk

- *Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringer på fagområdet*
- *Landbruk og bygdeutvikling*
- *Kort oppsummering på fagområdet med søkelys på vidare oppfølging – aktuelle tiltak*

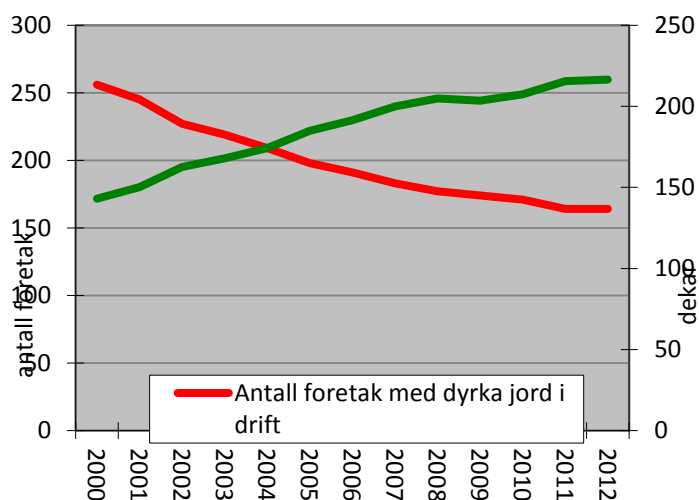
Denne delen omhandlar Fylkesmannen sitt inntrykk av status og utfordringer for kommunen knytt til næringsutvikling og forvaltning av areal og naturressursar retta mot landbruk og bygdeutvikling.

7.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringer på fagområdet

Fylkesmannen skal medverke til at den nasjonale landbrukspolitikken blir gjennomført ved hjelp av informasjon, forvaltning av verkemiddel og lokalt tilpassa tiltak.

Fylkesmannen samarbeider med ei rekkje andre organisasjonar, fylkeskommunen og kommunane. Næringsutvikling med basis i jordbruk, skogbruk og tilknytte næringer er sentrale samarbeidsområde.

Fylkesmannen samarbeider med fylkeskommunen, Innovasjon Norge og kommunane om hoppid.no – ei felles satsing på entreprenørskap.

Kilde: Statens landbruksforvaltning, LIB - søknad

Landbruksnæringa står relativt sterkt i kommunen. Rekna i omsetning er dette den fjerde største kommunen i fylket, med knapt 200 årsverk på 170 aktive gardsbruk.

Kommunen har eit aktivt landbruksmiljø, der mjølkeproduksjonen er absolutt tyngst. Siste tiåret har tal mjølkeprodusentar gått ned frå 91 til 60. Jordbruksarealet har halde seg stort sett stabilt, og gjennomsnittsprroduksjon har gått opp frå 16,7 til 25,8 kyr.

Dei kraftforkrevjande produksjonane står forholdsvis sterkt i Surnadal, og det har vore satsa offensivt på både eggproduksjon og slaktegris.

Surnadal har omtrent 35% av kornarealet i Møre og Romsdal. Denne posisjonen er delvis knytt til naturgitte forhold, men det har også betydning at Røv mølle tar mot korn til produksjon av for.

Etterspørselen etter investeringsmidlar er forholdsvis stor. I 2012 fekk to 2 større utviklingsprosjekt finansiering gjennom Innovasjon Norge. Etterspørselen etter investeringsmidlar er naturlegvis ein god indikasjon på trykket i næringa.

Produktivt skogareal er 225.000 daa (8,1 % av M&R). Det er om lag 499 skogeigarar i kommunen med ein gjennomsnittleg eigeomsstørrelse på 451 daa (gjennomsnittleg skogeigedom i fylket er 314 daa). Fylkets største skogkommune med lange tradisjonar for skog og industri. MøreTre AS er det største sagbruket i fylket og har høg foredlingsgrad. I tillegg er Bøfjorden Sag AS og Solem Sag AS lokalisert i kommunen. Samla virkesbehov er om lag 15-20 000 fm³ med furutømmer. Fjernvarmeanlegg på Skei som nyttar bioenergi som brensel. Vidare er det ei stor og viktig tømmerkai i kommunen.

Kommunen har fire aktive Inn på tunet tilbydarar.

Erstatningssaker – vinterskade eng

61 søknader om erstatning etter vinterskade eng i 2013 (av 175 søkjarar om PT= 35%), den kommunen med flest søknader i Møre og Romsdal. Søknadsfrist for bøndene 15.juli, dei aller fleste søknadene behandla i juli og august, 3 stk i byrjinga av september. God og grundig saksbehandling frå kommunen si side.

Arealforvaltning

I 2012 klaga fylkesmannen på 4 dispensasjonsvedtak gjort i Surnadal kommune. Alle vedtaka gjaldt frådeling til bustad på dyrkamark. I 2013 har vi varsla motsegn på to reguleringsplaner, ei i Todalen og ei på Bølandet. I begge høva gjaldt det å nytte jordbruksareal til bustadbygging, ikkje i tråd med kommuneplanen. Gjeldande kommuneplan er for tidsrommet 2007 – 2018. Eigne kommunedelplaner for 7 områder i kommunen.

7.2 Landbruk og bygdeutvikling

Fylkesmannen sine fokusområde:

- Kommunane har ansvar for ivaretaking av jordvernet saman med regionale og sentrale myndigheiter
- Kommunar med samarbeid om felles landbruksforvaltning/kontor må vere bevisste på å ha god kontakt og samhandling med landbrukskontoret
- For dei som driv aktiv landbruksnæring i ei bykommune er arealforvaltninga eit svært viktig område

- Landbruket i kommunen slit med same problema som fylket elles. Dette går på lav lønnsomheit, store strukturendringar og stort investeringsbehov.
- Svak infrastruktur i skogbruket – områdeplaner i område med dårleg vegdekning. Forbruket av tømmer på MøreTre AS (Talgøkonsernet) har gått ned dei siste åra. For å oppretthalde avvirkninga av furu på Nordmøre er bedrifta avgjerande som tømmerkjøpar.
- Mangel av skogbruksplaner med miljøregisteringar i nordre del av kommunen fører til at dette området ikkje kan selge tømmer til miljøsertifiserte kjøparar.
- Det er to skogsentreprenørselskap i Surnadal (Sollid Skog og Skogkompaniet).
- Vi opplever at handsaminga av skogsaker i kommunen er god.
- Fylkesmannen inviterar til samarbeid for å utvikle tiltak innanfor landbruksrelaterte næringa, eksempelvis Inn på tunet, lokalmat og grønt reiseliv.

Fylkesmannen sitt bilde:

- Hovudintrykket er at kommunen arbeider godt med landbruk. Landbruksforvaltninga leverer godt arbeid, og inntrykket er at kommunen har høg «standing» mellom bøndene.
- Surnadal har Hoppid-avtale, og inntrykket er at det er godt samarbeid mellom landbruksforvaltninga og Hoppid-kontoret.

Dialogpunkt

- Utarbeide hovudplan skogsvegar – områdeplanar i område med dårleg vegdekning
- Vidare utvikling av skogindustrien i kommunen forpliktande mål i kommunale planar/næringsstrategi
- Kva kan kommunen bidra med i høve til primærskogbruk, entreprenørar og industri, næringsfond, landbruksfond
- Næringsutvikling

Kap. 8 – Oppsummering

8.1 Generelt

Med *Kommunebilde for Surnadal* har Fylkesmannen utarbeidd ein kortfatta situasjonsrapport for kommunen som samfunn og organisasjon. Søkelyset er retta mot Fylkesmannen sine fokusområde slik dette kjem til uttrykk gjennom embetsoppdraget. Eit viktig mål med dokumentet er at kommunen og Fylkesmannen saman kan ha dialog om ulike utfordringar og korleis ein saman kan kome fram til betre løysingar. Kommunebildet vil saman med kommunestatistikk og andre aktuelle grunnlagsdokument vere eit naturleg utgangspunkt for Fylkesmannens opplegg for samordna kommunebesøk.

Kommunen har på side utarbeidd *Kommunal planstrategi for Surnadal* for perioden 2012 – 2016. Her blir viktige utfordringar for kommunen og strategiske val for å møte utfordringane nærare drøfta. Vidare blir både overordna planar etter plan- og bygningslova og planar for ulike kommunale tenesteområde nærare gjennomgått og vurdert. I samband med planstrategiarbeidet er det elles utarbeidd eit eige grunnlagsdokument med søkelys på *Utviklingstrekk i Surnadal kommune* Samla inngår dette som eit viktig verktøy for samfunnsstyring og tenesteproduksjon.

8.2 Vidare dialog og samarbeid

Innhaldsmessig har dette dialogdokumentet retta søkelys mot følgjande hovudtema:

- Regional og kommunal samfunnsutvikling - plansamordning
- Kommunal og beredskap
- Helse- og sosial
- Oppvekst og utdanning
- Miljøvern og arealforvaltning
- Landbruk og bygdeutvikling

For kvart hovudtema er det lista opp ulike deltema, og til kvart av desse er det under overskrifta Fylkesmannen sitt bilde er det gjort nærare greie for kommunens status i forhold til Fylkesmannens fokusområde og eventuelle andre relevante forhold. Under overskrifta *Dialogpunkt* peikar Fylkesmannen på utvalde innsatsområde der Fylkesmannen ønskjer nærare dialog med kommunen. På fleire av desse områda kan det vere aktuelt med vidare dialog og samarbeid. Fagavdelingane hos Fylkesmannen representerer her ein viktig kunnskapsressurs som vil kunne følgje opp med råd og rettleiing.

Fylkesmannens samla inntrykk er at Surnadal kommune gjer ein jamt over både grundig og systematisk innsats knytt til dei samfunnsoppgåvene og utfordringane kommunen står overfor. Dette omfattar arbeid både innanfor og på tvers av kommunale sektorar og

fagområde. Felles med andre mindre distriktskommunar vil likevel krav om oppdatert fagkunnskap og krav til oppbygging av robuste faglege kompetansemiljø vere ei utfordring. Interkommunalt samarbeid og andre former for nettverksbygging vil her kunne vere aktuelt.

Fylkesmannen sin kommuneretta samordningaktivitet er forankra i statens overordna mål for styring av kommunesektoren. Kommunen skal fungere i spenningsfeltet mellom lokalsamfunnets behov for å styre eiga utvikling og statens behov for å implementere nasjonal politikk på lokalt nivå og med lokal medverknad. Kommunen sine muligheter til å gjere lokale politiske prioriteringar er eit sentralt mål for Fylkesmannens samordningsverksemd. I dette perspektivet vil Fylkesmannen vere ein viktig medspelar for kommunen.

Vedlegg

Nokre aktuelle lenker til:

Statistikk

- Kommunestatistikk Møre og Romsdal
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Kommunestatistikk>
- Fylkesstatistikk Møre og Romsdal
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Fylkesstatistikk>
- Folkehelsestatistikk Møre og Romsdal
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Folkehelsestatistikk>
- SSB/KOSTRA <http://www.ssb.no/kostra/>

Tabellar/figurar/kart

- Møre og Romsdal fylkeskommune/Plan og analyse/Kart og fagdata
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Kart-og-fagdata>

Planar/dokument m.m.

- Regional planstrategi 2012 – 2016 Møre og Romsdal
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Regional-planlegging/Regional-planstrategi>
- Riss <http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/RISS>
- Temp <http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Konjunkturbarometeret-Temp>

Tilsynskalender sjå

Fylkesmannen i Møre og Romsdal; heimeside

<http://www.fylkesmannen.no/More-og-Romsdal/>